

“ ABİDİN DİNO VE ELLER ”

Doç. Şemsettin EDEER*

ÖZET

Abidin Dino, sanatta çok yönlülüğe inanmış, Çağdaş Türk Resim sanatının önemli isimleri arasında yer alır. Onun sanatı, düşünmeye ve duyguların değerlendirilmesi üzerine kuruludur. Belli temalar çerçevesinde birbirinden çok farklı tekniklere yönelmiş ve bu çalışmalarını birbirinden farklı alanlarda gerçekleştirmiştir. Bu araştırma, Abidin Dino'nun sanata bakışı ve elleri konu ettiği yapıtlarının Türk Resim Sanatındaki yeri ve önemini ortaya koymaya yöneliktir. Bu kapsamda konunun aydınlatılabilmesi ve daha anlaşılır kılınabilmesi için, yazarların, sanatçıların, araştırmacıların ve sanatçının kendi görüşlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abidin Dino, Eller, D Grubu, Yeniler Grubu, Çizgi.

* Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Eskişehir / TÜRKİYE, sedeer@anadolu.edu.tr

“ ABIDIN DINO AND HANDS “

Assoc. Prof. Şemsettin EDEER*

ABSTRACT

Abidin Dino, who believed in versatility in art, is among the leading artists of the contemporary Turkish art of painting. His art is based on thinking and the evaluation of feelings. He used techniques that are very different from each other within certain themes and performed these works in different fields. This study aims to reveal the role and importance of Abidin Dino's view on art and his works of art dealing with hands in Turkish art of painting. Within this framework, in order to clarify the subject and to make it more understandable, it was aimed to include writers', artists', researchers', and the artist's own views in the study.

Keywords: *Abidin Dino, Hands, Group D, Group Yeniler, Drawing*

* Anadolu University, Faculty of Education, Fine Arts Department, Eskişehir / TURKEY, sedeer@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

23 Mart 1913'te varlıklı bir ailenin son çocuğu olarak İstanbul'da doğan Abidin Dino resamlığının yanı sıra karikatürist, şair, yazar ve sinemacı gibi sanatın neredeyse tüm alanlarında yapıtlar üretmiş çok yönlü bir sanatçı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak onun kimliği sadece sanatçı kimliğiyle sınırlanamaz; politik, sosyal ve kültürel alanlara yayılan faaliyetlerinde de kendini gösterir. Doğu-Batı kültürleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin ortasında yer alır. Farklı disiplinlerden beslenen ve çok farklı alanlara yayılan çalışmalarıyla, Türkiye'deki "disiplinlerarası" yaklaşımın öncüleri arasında gösterilebilir.

Abidin Dino'nun çevresi, sanatla uğraşan insanlardan oluşuyordu. Arif Dino, Nazım Hikmet, Louis Aragon, Pablo Picasso, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Oktay Rıfat, Melih Cevdet gibi sanatçılarla temas halinde olan Dino için, bu çevre kendini geliştirmesinde, gidebileceği en kapsamlı okullardan çok daha etkili olmuştur. Tüm yaşamı boyunca arkadaş canlısı, yardımsever ve gençlere destek olan kişiliği ile de sevilen bir insan olduğuna pek çok kaynakta yer verilmiştir.

Üç ağabeyi de çizimle uğraşan kişilerdir ve özellikle Arif Dino gerek yaptığı resimlerle, gerekse şiir, yazı ve fikirleriyle, Abidin Dino üzerinde etkisini şiddetle hissettirmiştir. Birlikte İstanbul sokaklarında incelemeler, araştırmalar yaparlar. Kütüphanelerde ellerine geçen her kitapla ilgilenirler. Böylelikle Dino, minyatürler, özellikle de hat sanatı ürünlerini bolca inceleme fırsatı yakalar. Bu durum, sonradan, öylesi bir tutkuya dönüşür ki, hat ustalarının atölyelerini sıklıkla ziyaret etmeye başlar.

Ressam, dekoratör, senarist ve yönetmen olarak sinema sanatıyla da ilgilenmiştir. Bu doğrultuda "Çingeneler" adlı filmin senaryosunu yazmış ancak bu senaryo yasaklanmıştır. 1934 yılında sinema eğitimi için Moskova'ya gider ve orada üç yıl kalır. "Madenciler" adlı filmi çeker. Sadece resim, sinema değil; heykel, seramik, karikatür ve yazı ile ilgilenen çok yönlü bir kişilik olarak çağının en büyük tanıklarından biri olur Abidin Dino. İşte bu nedenlerdir ki, akademi mezun olanların çoğunluğu oluşturduğu, Türkiye'de ilk avant-garde grup olan "D Grubu" nun kurucuları arasında yer alan sanatçı, aynı zamanda bu grubun da temel amacı olan, ülkede sanatın gelişmesi ve yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla çaba sarf eder. Resim sanatının düşünsel tarafına ağırlık veren tavrı ve getirdiği yeniliklerle Çağdaş Türk Resim sanatının öncüleri arasında yer alır.

Çocukluğu ailesinin işinden dolayı İsviçre-Cenevre ve Fransa olmak üzere Avrupa'da geçmiştir. 1925 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a dönen Abidin Dino, daha sonra babası ve annesini kaybetmesiyle yarıda bırakacağı Robert Kolejinde öğrenim görür. Özellikle ağabeyi şair Arif Dino'nun destekleriyle resim, karikatür ve yazı alanında ürünler vermeye başlar. Desenleriyle Nazım Hikmet'in kitapları içinde çizimler yapmış olan Dino, kısa bir süre içerisinde kendisini sanat camiasına kabul ettirir. "Ses" ve "Yeni Ses" başta olmak üzere dönemin dergilerinde yazı ve desenleriyle boy gösterir. "Dino, Paris'te Türk yazarların kitaplarına illüstrasyonlar üretir. 1953 yılında Pertev Naili Boratav'ın Türk Masalları; 1968 yılında Nazım Hikmet'in Kuva-yi Milliye Destanı; 1979 yılında Yaşar Kemal'in Deniz Küstü adlı kitaplarını resimler" (Giray, 2009: ?).

Sanatçı olaylara, nesnelere sadece bakıp görmeye kalmayıp çevresindeki olup bitenlerin karşısında düşünceler de üretir. Çoğu sanatçıda olduğu gibi onun da özünde aynı olmasına rağmen birbirinden farklı değişik dönemleri olmuştur. Temaların ressamı olarak da bilinen Dino, dizilerden oluşan resimler de yapmıştır. Bunlardan bazılarını, yüzler, parmaklar, eller, pencereler, çiçekler vb. olarak sıralayabiliriz. Bunların kimisi ironi, mizah yüklü, kimisi felsefi bir düşünceden hareket eden resimlerdir. Bu resimler de gerçek ile düş, gerçek ile gerçeküstü öğelerin iç içe geçerek birbirine karıştığı görülür. Edgü'nün de belirttiği gibi, "Dino ömrü boyu kendini yinelenenlerden değil, her an kendini yenileyen bir sanatçıdır" (Edgü, 2005: 20). Dino'nun bir resim türü kapsamında sınırlandırılıp değerlendirilemeyeceğini belirten Erzen, onun için: "Aydınlık için bir sanatçı, edebiyatçı için Anadolu'nun görsel ozanı, sanatçı için toplumsal değerlerin sözcüsü olmuştur" yorumunu yapmaktadır (Erzen, 1984: 4). İç içe geçen kendi figürleri ve çizimleri onun toplumla olan sıkı ilişkisini de gösterdiğini söyleyebiliriz. Yenilik-gelenek çatışması, toplumsal ve siyasal gerginlikler, iç sürgün, kavgalar, coşkular, zorunlu göçle başlayan yurtdışı dönemi gibi daha birçok deneyim onun çok yoğun dünyasını oluştururlar (Avcı, 2007: 8). Gerçekçi bir sanat görüşünü benimseyen Dino, yazıları ve çizimlerinde halktan yana olan tavrını korumuştur.

1939 yılında arkadaşlarıyla birlikte "Yeniler Grubu"na katılır (Abidin Dino, Agop Arad, Mümtaz Yener, Faruk Morel, Turgut Atalay, Avni Arbaş, Kemal Sönmezler, Selim Turan, Nuri İyem, Nejat Melih Devrim, Haşmet Akal, Yusuf Karaçay). Grup "toplumculuk" ve "gerçeklik" kavramları üzerinde temellenir. Henüz yirmi altı yaşındayken, CHP'nin düzenlediği, "Yurt sergileri" kapsamında Balıkesir'e gönderilir. Ressamlardan istenilen halkın arasına katılıp, eserler vermeleri ve böylelikle halkı sanattan kopuk olmaktan kurtarabilmeye katkı sağlamalarıdır. Ülke sanatı açısından oldukça verimli sonuçlar getiren bu etkinlikte görev almak Abidin Dino için eşsiz bir fırsattır. Balıkesir'de olduğu sıralarda imece kavramıyla karşılaşan sanatçı, bu kavramın anlam ve önemine dair düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

(...) Hep beraber yapılmış, istekle yapılmış, karşılıksız yapılmış iş. Çok sevdim o sözcüğü. İmece sözünü tutturdum. Sabahattin'e aktardım. Sabahattin, (Eyüboğlu) Köy Enstitülerine aktardı. Böylece dolaştı, geliştirdi, imece hareketi. İmece kitapları oldu. Geleneksel bir içten gelme, bir birlikte çalışma isteği. Bence çok önemli imece. En gelişmiş toplumlarda bile elden kaçırmamak gerek o kavramı. Belki geleceğin bile bir anahtarı olabilir (...)" (Kutlar, 1995: 322).

Yaşadığı toplumsal olaylar karşısında kayıtsız kalamayan sanatçı Çernobil Felaketi gibi toplumsal içerikli sanat yapıtları da üretmiştir. Avrupadaki 1968 olaylarını yerinde gözlemlemiş ve tanıklığını yaptığı bu olayları resimlemiştir.

"İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle keskin siyasal ortamda ırkçılığa, fanatizme ve Turancılığa karşı demokratik özgürlüklerden yana, ilerici sanat ve düşün insanlarıyla aynı saflarda oldu" (Avcı, 2007: 14). Siyasi çalkantılar içinde kıvrılan yıllar, hemen her yazar ve çizerin takip edildiği yıllardır. Dönemin siyasal ortamıyla uyumsuz tutumu ve düşünceleri nedeniyle yakından takip edilmiş, cezalandırılmış, oyunları toplatılmıştır. Adana'da yazdığı "Kel" adını verdiği oyun, henüz kimseler görüp, okuyamadan, sakıncalı içeriği gerekçe gösterilerek yasaklanmıştır.

rilerek toplatılır. 1941 yılında, İstanbul sıkıyönetim komutanlığınca, Mecitözü'ne sürgün edilir. Sonrasındaysa, dedesinin yıllar önce valilik görevinde bulunduğu Adana'ya. Orada "Türk Sözü" gazetesinin yazı işlerinde çalışmaya başlar. Sürgün yıllarıdır yaşamında o yıllar belki ama Mecitözü'nde Alevi kültürü, Adana'da ise yoksul Çukurova köylüleriyle tanışma ve ülke gerçeklerini daha yakından tanıyabilme fırsatı yakalamış olur.

Böylesi bir ortamda daha fazla yaşayabilmenin zorluklarını fark eden Abidin Dino, 1951 yılında Roma'ya gider. 1952 yılında Paris'e yerleşir ki Paris yaşamının sonuna kadar yaşayacağı yer olacaktır. Paris'te, sadece Türk Sanatçılar değil, dünya çapında üne kavuşmuş, Aragon, Elsa, Tzara, Mayerhold, Simonov, Picasso, Chagall gibi büyük yazar ve çizerlerle içe içe bir yaşam sürdürür. Bu dönem içerisinde Picasso'nun atölyesinde resim ve seramik çalışmaları da yapmıştır. Picasso'nun etkileri onun resimlerine yansımış olsa bile zaman içerisinde kendi özgün dilini oluşturmuştur.

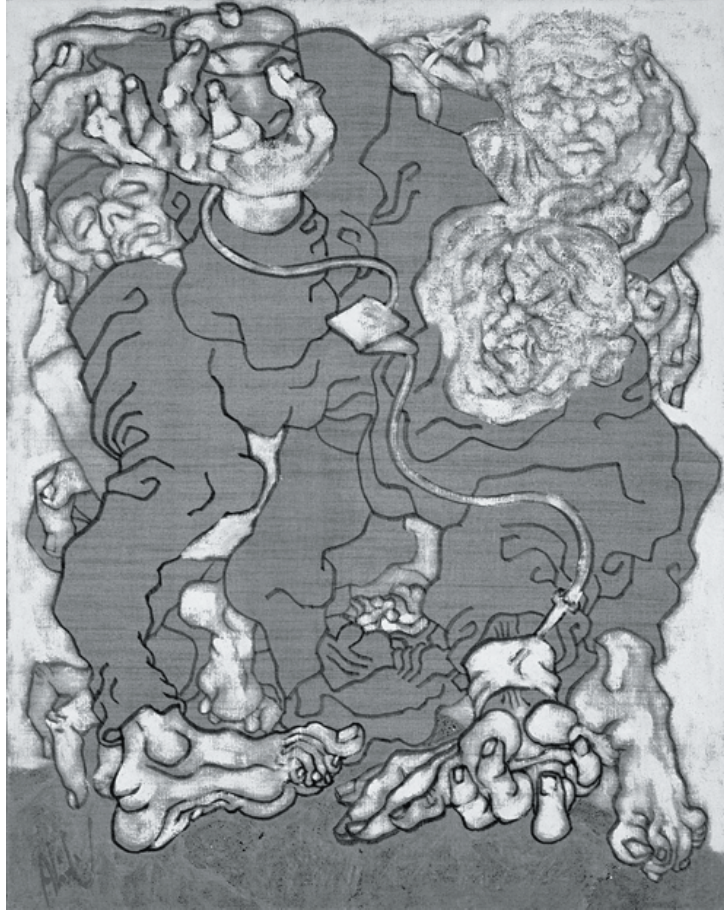
Paris'te siyah-beyaz, çini mürekkebiyle yaptığı İstanbul özlemini dile getiren resimleri konusunda Edgü: "Bir uzamda yürüyen, ilerleyen, uzakta birer nokta durumunu almış insanlar görürsünüz. Biraz yaklaştığımızda, biraz üstüne eğildiğimizde, o uzamın içindeki insan biçimlerinin geleceğe yürüdüğünü sezersiniz. Abidin budur; sırların ve yarıya uzanan yolların ozanı." (Edgü, 2005: 11) olarak yorumlamaktadır.

Çok sayıda ödülü bulunan sanatçı, 1979 yılında Fransız Kültür Bakanlığının "Sanat ve Edebiyat Altın Şovalye Nişanı" ile ödüllendirilmiştir. 7 Aralık 1993 tarihinde seksen yaşında Paris'te hayata gözlerini kapamıştır.

Genel Olarak El

Nesneleri tutup kavrayabilen el, kültürün oluşmasında önemli bir yere sahiptir; insanın "insanlaşması" elin sayesinde gelişim gösterebilmiştir. İnsanı diğer hayvanlardan ayıran bir özellik olan dik durabilme yeteneği; "(...) dik durmanın yardımıyla ön ayakların özgür kalışı ve beynin büyümesi; besinlerin değişmesi ve bir sürü başka nedenler insanın insan olabilmesi için gerekli koşulların yaratılmasını sağladılar. Ama buna doğrudan doğruya yön veren organ eldi" (Fischer, 1993: 17). Ön ayakların ele dönüşmesi ve gelişmiş bir beynin yardımıyla, el ve kol hareketlerini ayarlayabilen insan "araç" yapmasını öğrenmiştir. Ancak Fischer, Gordon Childe'dan aktarılmışla "(...) insan doğuştan bir içgüdüyle bilmez araç yapıp kullanmasını. Bunu deneylerle-deneyip yanılmayla öğrenmek zorundadır" (Fischer, 1993: 17). Yetersiz olan araçların yerine daha işlevsel olabilmesi için bir aracın yerine başka birini kullanabileceğini keşfeden insan, araçların etkili bir biçime sokulabileceğini keşfetti. Doğadaki nesnelerin benzerlerini oluşturmak amacıyla onları yansımaya ve sonunda da doğada olmayan nesnelere yapmaya başlamışlardır. Bugün kullandığımız birçok aracın ilk örnekleri çok eski zamanlara aittir. (...) "ellerle düşünme" zamanla bir amaca yönelir. (...) Bütün düşünme, deneylerin kısaltılmış biçimde ellerden beyne aktarılması, daha öncesi sayısız deneylerin "anı" olmaktan çıkıp "yaşantı"ya dönüşmesinden başka bir şey değildir" (Fischer, 1993: 20-22). Engels, ilk çakmaktaşını sivri bir bıçağa dönüştüren insan-

lıgın büyük adımını “insan eli özgürleşmiştir artık” diyerek elin, insanlığın uygarlaşmasındaki önemini vurguluyordu. Bu sayede insan nitelikli bir yetkinliğe ulaşmış, “Raphael tablolarını, Michelangelo heykellerini, Paganini müziğini mucizevi biçimde ortaya koyabilmiştir” (Kagan, 2001: 32). (Friedrich Engels, Maymundan İnsana Geçişte Emeğin Rolü)

Görsel 1: Abidin Dino, Hastalık Resimleri II, 90x72 cm. 1976

Kaynak: <http://www.santralistanbul.org/pages/index/eserler/out-collection/tr/> (Erişim: 06.01.2015)

El birçok yaşamsal deneyimin önemli bir ögesidir. Dokunmak, özellikle bebeğin emekleme döneminde görmenin öbür yarısı olduğunu dile getiren Ergüven, kendi dünyamızı ve bedenimizi öncelikle el aracılığı ile tanıyabildiğimizi söylüyor. “Yüzün yanı sıra, eylemlerimizin gerçek öznesi (taşıyıcısı) olması bakımından, el/ler de kimliğimizin deşifre edilmesi yolunda önemli ipucudur. Jest, beden adına el ile kolun dilidir” (Ergüven, 1995: 31). “Dilin ilk gelişiminde, geniş sayıdaki el kol hareketleri, bir bakıma, konuşulan sözcüklerin sınırlarını belirliyordu” (Fischer, 1993: 25). İnsanın karakterini ve kişiliğini ifade eden eller bazen yüzün göstermeye çekindiği ya da gösteremediği ifadelerin sorumluluğunu da üstlenirler.

DİNO'nun Elleri

Büyük eller, küçük eller, parmaklar, birleşen eller, konuşan parmaklar, kenetlenen eller, kendini ve başkalarını yazan çizen eller, vb. olmak üzere “El, bilindiği gibi, Abidin'in çizerlik yaşamının başlangıcından, yaşamının sonuna değin, bir tutku, hatta bir saplantı gibi sürekli olarak ele aldığı, çize boyaya tüketemediği bir konuydu (...)” (Edgü, 2005: 56). Abidin Dino'nun hiç bırakmadan üzerinde çalıştığı, başlangıçtaki tutkulu, perspektiften yoksun eller, giderek birbirine dolanan parmaklara dönüşür, soyutlanır. Ki eller, Abidin Dino'nun sanatında en uzun dönemi oluşturur. O kadar çok üzerinde durduğu ve iç içe geçtiği bir konudur ki eller ve parmaklar, izleyende, yaşamın her alanında karşılaşılabilecek kişilikler ve olaylara kadar uzanan geniş bir yelpaze sunarak, görsel bir şölen yaşatırlar. Tüm yaşamı boyunca el desenleri çizmiş olan Dino, (...) yağlıboya, akrilik, sulu boya el resimleri, küçük el heykelleri yapmış ve bütün bunları defalarca sergilemiştir. El desenlerinden hareket ederek tasarladığı bir anıt, İstanbul, Maçka'da Abidin'in el ile uzun macerasının bir parçası olarak durur” (Avcı, 2007: 106).

Görsel 2: Abidin Dino, Eller, 29x21,5 cm.

Kaynak: <http://www.santralistanbul.org/pages/index/eserler/out-collection/tr/> (Erişim: 06.01.2015)

Çizginin insan duygularını ve yaşamı anlatabilmekte tek başına yeterli olabilecek güce sahip olduğuna inanan sanatçı, çizgisel çalışmalarındaki yalın ve güçlü ifade, tüm sanatsal yaşamı boyunca etkisini göstermiştir. Çizgiyi ön plana aldığı desenleriyle işçi ve köylü tiplmeleri de yapmıştır. Abidin Dino, Paul Valery'nin çizgi sanatı üzerine söylemiş olduğu şu sözü hatırlatır: "Çizgi insanın duygusunu ve iç dünyasını boyadan daha aralıksız bir şekilde anlatabiliyor". Kendisi de ekliyor: "Çizginin daha içtenlikli bir niteliği var. Boya ne de olsa bir tekniği araya sokuyor: teknik hızı kesiyor" (Güzel, 2008b: 296-297). Beslendiği iki ana kaynak vardı. Bunlar Osmanlı Türk-Hat sanatı ve Uzakdoğu resmidir. "Onun sanatı kağıt ve mürekkep gerektiriyordu. Renge gereksinme duyduğunda da, suluboya ve guaj onun için yeterliydi" (Edgü, 2005: 87).

Eller, serisinin başlangıcını şöyle anlatır:

(...) bir olay anımsıyorum, nasıl anlatsam? Hangi yıl olmalı, belki Yeniköy'deki yalıda el resimleri çizip duruyordum. Saat kaçtı bilmiyorum. Peş peşe elleri kocaman, bir takım yaratıklar beliriyor, bir çeşit esirlik alıyor beni. Uzun sürüyor. Derken- ama ne zaman, nasıl bilemiyorum- önu alınamaz bir çeşit sıkıntı ve birden bire farkına varıyorum ki, çizdiğimi sandığım o kocaman elli adamlar artık kendi ellerini çiziyorlar, bensiz. Elim- ki benim değil artık- o acayip biçimlere tutsak. Dışarıdan bakıyorum olana bitene, ikilemişim, el çiziyor, kendine buyruk, durduramıyorum. Birkaç kez bağırılmışım. Suphi eniştem (Leyla ablanın eşi, Nasih Nuri İleri'nin babası) üst kattan duymuş, yetişmiş, zor bela kendime gelebilmişim. Neden mi anlatıyorum bu olayı? Çizme eyleminin pek de öyle tehlikesiz olmayacağını anlatmak için. (...) yenilmek de var bu kavışmada. Ben canımı ucuz kurtarmış sayılabilirim. Artık korkmuyordum, baş dönmelerini, aşmış, eller yerine parmakları tutturmuşum, hiçbir öğretici ya da akıma bağlanmaksızın, saat zemberekleri ile uğraşan bir saat onarıcısı kadar dikkatli, bütün gün çiziyordum. Ama Arif'in acayip bir bitkiye bakarcasına resimlerime ilgi göstermesi bana yetiyordu. Başkaları da hoşlanmıştı bu çizgilerden. Çok sevdiğim hat ustasından bir şeyler öğrenmiş olabilir miydim? Belki evet (...) (Güzel, 2008a: 88).

Görsel 3: Abidin Dino, El Dizisi-Parmaklar, Serigrafi (İpek Baskı) Reprodüksiyon, 35x50cm. 1984
Kaynak: <http://www.santralistanbul.org/pages/index/ eserler/out-collection/tr/> (Erişim: 06.01.2015)

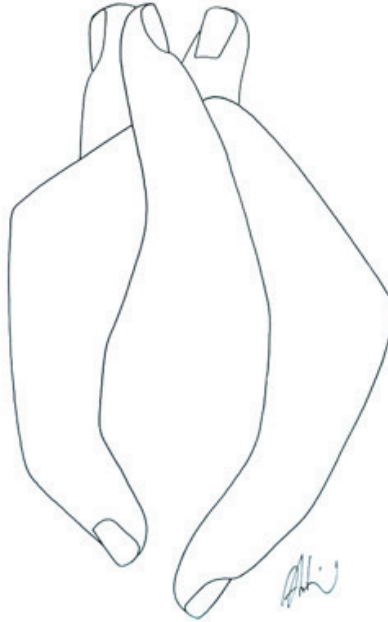
(...) Parmakların birbirine dolaşması, karışması. Yunanlılar, oyunsal referanslarla dolu bir simgeyi çağrıştırmak için, okşamaların hem en dilsizi ve hem de belki en cüretkarı olan berrak uyum formülünü kullandılar. (...) Öz, ressam Abidin'in paradoksal olarak dünyayı algılamamızdaki görüş üstüne önceliği kendisine vermekten geri durmadığı, dokunma kültürünün totemi gibi yükselen, şiddetlendirilmiş dokunma duyusunun hipergrafisinde saklı. Eserlerinde hep yakasına yapışmış ve hep geri dönen ve hep var olan tema. Elleri insan gibi çizen bu sanatçı, dokunma takıntısının özsel esinini her türlü grafik bolluğundan kurtarmak için değilse neden bu farklılaşmış parmakla yetinsin? (Güzel, 2008b: 293-294)

"Eller" adıyla 1991'de Ada yayınları tarafından yayınlanan kitabın bazı satırlarında elle ilgili olarak şunları söylüyor:

"Bir yakınma: parmaklar salt avucun içine doğru bükülebiliyor. Tek yönlü: edinme eylemi yüzünden, yüzyıllar boyu edinme hırsı. Hep almak, hep almak."

"Oldum olası alt-üstlerden hoşlanmam, özellikle parmaklar söz konusu olunca, başparmak örneğin. Onu başparmak seçen kim? Ya da kendini beğenmiş şahadet parmağına bakın, ne kadar bağınaz, ne kadar dogmacı, aforozcu bağınaz."

"İz bırakmak bundan başka ne ki, resim yapma dürtüsü? Her şey elle başladı, ellerle bitecek" (Güzel, 2008b: 295).

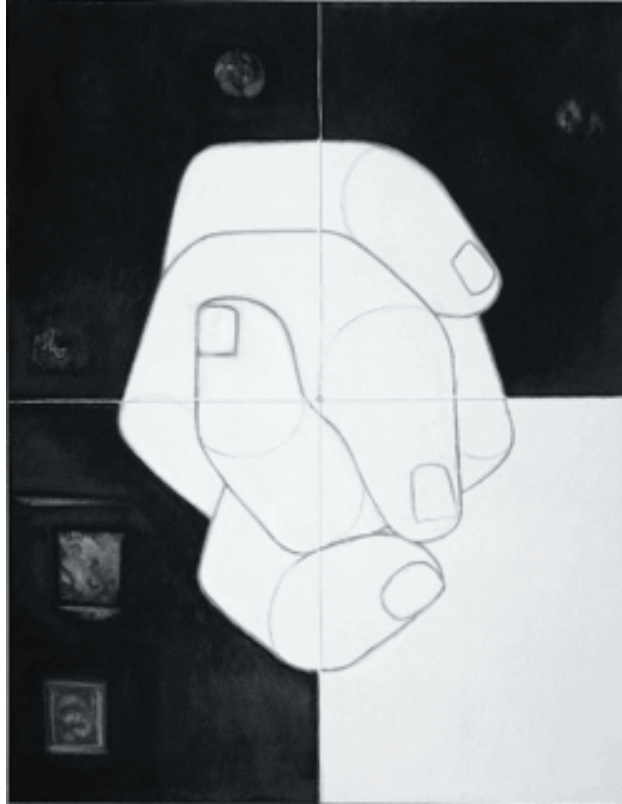
Görsel 4: Abidin Dino, El Dizisi-Parmaklar, Serigrafi (İpek Baskı) Reprodüksiyon - 35x50 cm. 1984
Kaynak: <http://www.santralistanbul.org/pages/index/eserler/out-collection/tr/> (Erişim: 06.01.2015)

1933'te D grubunun ikinci sergisinde sergilediği "parmaklar" serisiyle ilgili olarak:

(...) Bu parmak ve el resimlerinin çoğu 1930'lu yılların başında, yani sergiden iki, üç yıl önce, ortaya çıkmış bulunuyordu bile. Bir nevi kopuş, bir özgürleşme kopuşu olarak parmaklar, ellerden ayrı olarak, kendi aralarında bir takım ilişkiler kurdular ve böylece yeni bir tür anlatı kendiliğinden ortaya çıktı. Bu bir düşünce sonucu değildi, duygusunun, sezisinin, deneyin verdiği –deneyin daha çok– bir ürün. Anaksagor'un bir sözü vardır: "Düşünce insanın elinden gelir." Düşüncenin elden gelmesi konusunda Anaksagor'un bu sözü harika. Dokunmanın önemini vurguluyor (Güzel, 2008b: 297).

Birbiriyle dayanışma halinde olan "Birleşmiş Parmaklar"ın Yin-Yang olgusuna göndermesi konusunda Abidin Dino düşüncelerini şu şekilde ifade ediyor:

"Sonsuzluk simgesi Yin-Yang çok sevdiğim bir biçim. Çünkü siyahın içinde bir nokta beyaz ve beyazın içinde bir nokta siyah vardır. Bence diyalektiğin ilk ve en güzel özetini verir. Budist Felsefenin bu simgesi. Bu simge yer yer, asır asır, ülke ülke değişti. Ama yine de bu sonsuzluk sembolü sürekli olarak kendini göstermiştir. Ben belki ufacık bir katkıda bulundum, o iki parmağın birbirine dokunmasını sağlayarak. Belki de, benim parmak resimlerim bir anlamda Doğu Sanatının kavramsal bazı niteliklerini sürdürüyor yeni bir içerikle" (Güzel, 2008b: 299).

Görsel 5: Abidin Dino, Eller, Tuval Üstüne Yağlıboya, 144x112cm. 1976
Kaynak: <http://www.santralistanbul.org/pages/index/eserler/out-collection/tr/> (06.01.2015)

(...) Benim parmak istifleri “yaşamsal gerçeklerden bir kopma” mı, yoksa o geçekleri “yaşamsal gerçekleri derinlemesine yakalama çabası mı? Hem de sanat eserinde tek anlam, tek yorum genellikle bir zenginlik getiriyor seyirciye ya da okuyucuya (...) Nazım'ın benim “Eller” den söz ettiği şiirinde, ellerin başka başka şeyler anlatabildiğini gayet güzel bir şekilde vermiş; benim ellerime bakarak, yahut da onları düşünerek, yahut da onları bana önererek (...) Şiddet var, topluca bir arada olmanın verdiği güç var bazılarında. Ya da bana öyle geliyor (...) eller çok hünerli, çok anlamlı şeyler (...) Dünyanın en büyük bale uzmanlarının insan vücuduna verebildikleri durumları pozlar, bir yerde duruyor. Fakat bütün bunların içinde belki en hareket olanağı yaratan nesne el: Neden öyle? Çünkü bir eldeki eklem adedi, dolayısıyla başka başka durumlar yaratma olanağı, galiba vücudun tümünden çok daha zengin (Güzel, 2006: 97).

SONUÇ

Batının hayli gerisinde kalmış Türk Sanatının yenileşme süreci içerisinde, aradaki mesafeyi kapatabilmek adına çok büyük uğraşlar verilmiştir. Sanatla uğraşmak, sanatçı olmak ve karşılaşılan zorluklarla mücadele etmede, Abidin Dino'nun Türk sanatı içinde D Grubu, ardından Yeniler Grubu içerisinde hem düşünsel hem de yapıtlarıyla önemli bir köşe taşı olduğunu belirtmek gerekir. Abidin Dino, Türk Resminin sağlam bir temele oturmasının ancak halkı ve halk gerçeğini anlamak ve özümsemekten geçtiğini savunuyordu. Böylelikle yerellik, evrensellik, Batı Resmi ve Türk Resmi kavramları sorgulanacak ve Türk Resmi taklit anlayışından uzaklaşarak kendi kimliğine kavuşabilecekti. Sanatta çok yönlülüğe inanmış ve disiplinler arası bir yaklaşıma dayanan tavrıyla birçok alanda ürünler vermiştir. Onun sanatı, insanı düşünmeye ve bir duygunun ele alınıp değerlendirilmesi üzerine kuruludur.

Birçok yaşamsal deneyimin önemli bir ögesi olarak el, Abidin Dino'nun resimlerinde farklı anlamlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi resimlerinde neredeyse bir portre gibi algılayacağımız eller, güçlü bir ifadenin aracı olmuşlardır. Büyük eller, küçük eller, birleşen, birbirine sarılan, dolanan eller, paylaşımı dayanışmayı da dile getirirler. Genellikle resimlerinde rengi ikinci plana alarak duyguları daha dolaysız bir biçimde anlatabilen çizginin gücünü ustalıkla kullanmıştır.

KAYNAKÇA

- AVCI, Zeynep, (2007). *Adan Z'ye Abidin Dino, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul*
- EDGÜ, Ferit, (2005). *Abidin, Sel yayıncılık, İstanbul*
- ERGÜVEN, Mehmet, (1995). *Türkiye'de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı: 19, İstanbul*
- ERZEN, J. (1984). "Abidin Dino Sanat Öyküsü", *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı: 23, Ankara*
- FİSCHER, Ernst, (1993). *Sanatın Gerekliği, V Yayınları, (Çev. Prof. Dr. Cevat Çapan), 7. Baskı, Ankara*
- GİRAY, Kıymet, (2009). "Abidin Dino ve Sanatı" *Abidin DİNO, Topluca, 21 Ekim-21 Kasım 2009, Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi, Anadolu Üns. Yayınları no: 1991, Güzel Sanatlar Fak. Yay. No: 50, Eskişehir*
- GÜZEL, M. Şehmus, (2008a). *Abidin Dino, 1913-1942, Kitap Yayınevi,-168, Anı ve Yaşam Dizisi 13, İstanbul*
- GÜZEL, M. Şehmus, (2008b). *Abidin Dino, 1952-1993, Kitap Yayınevi, Şubat İstanbul*
- GÜZEL, M. Şehmuz, (2006). *Abidin Dino ile Söyleşiler, Peri Yayınları, İstanbul*
- KAGAN, M. (2001). "Sanatın Kökeni Sorunu", *Bilim ve Ütopya, Aylık Bilim, Kültür, Politika Dergisi, Sayı: 86, İstanbul*
- KUTLAR, Onat, (1995). *Gündemdeki Sanatçı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul*

RESİM KAYNAKÇA

- Resim 1: Abidin Dino, Hastalık Resimleri II, 1976, 90x72 cm.
<http://www.santralistanbul.org/pages/index/ eserler/out-collection/tr/> (06.01.2015)
- Resim 2: Abidin Dino, Eller,(Sol Yumruk) - 29x21,5 cm.
<http://www.santralistanbul.org/pages/index/ eserler/out-collection/tr/> (06.01.2015)
- Resim 3: Abidin Dino, El Dizisi-Parmaklar, 1984, Serigrafi (İpek Baskı) Reprodüksiyon, 35x50cm.
<http://www.santralistanbul.org/pages/index/ eserler/out-collection/tr/> (06.01.2015)
- Resim 4: Abidin Dino, El Dizisi-Parmaklar, 1984, Serigrafi (İpek Baskı) Reprodüksiyon - 35x50 cm.
<http://www.santralistanbul.org/pages/index/ eserler/out-collection/tr/> (06.01.2015)
- Resim 5: Abidin Dino, Eller, 1976, Tuval Üstüne Yağlıboya, 144x112cm.
<http://www.santralistanbul.org/pages/index/ eserler/out-collection/tr/> (06.01.2015)

